

Bevezetés a kortárs múzeumépítészetbe - problémafelvetések

2019.04.02.

Mi a múzeum?

- célja a kultúra folyamatosságának biztosítása, értékek, artefaktumok összegyűjtése, őrzése, kutatása, bemutatása, informál, nevel, oktat, szórakoztat (Cságoly Ferenc)
- A múzeum, tehát kollektív emlékezet és kánon fenntartására, a szimbolikus világrend bemutatására, a jelentések reprezentálására és egyben folyamatos újradefiniálására szolgáló intézmény...(György Péter)
- A múzeum fogalma is változik az időben

-Milyen irányba tart a kortárs múzeum?

-Milyen következményekkel jár ez a kortárs múzeumépítészetre?

A gyűjtő szándékairól, céljairól történelem, társadalom, a kulturális szemléletéről szól: értékszemléletet tükröz. Emléket állít a gyűjtőnek, megjeleníti és szolgálja is.

David Teniers the Younger, Leopold Wilhelm in His Gallery at Brussels, 1651. Kunsthistorisches Museum, Bécs, Oil on Cooper

Múzeumok csoportosítása

-Muzeológia jellegű osztályozás:

- Művészeti: szépművészet és iparművészet, irodalom, film, zene, karikatúra, stb.
- Történeti: (történeti, kronológikus szempontok) helytörténet, történelmi személyekhez kötődő, archeológia hadtörténet, zene- és hangszer-történet, játéktörténet, stb.
- Néprajzi: skanzen, tájházak, a népi mesterségeket bemutató műhelymúzeumok
- Tudományos: műszaki, mechanikai, közlekedési, építőipari, természettudományi, mezőgazdaság, állatkert vagy botanikus kert

Területi hatáskör alapján 5 féle besorolás (MO) :

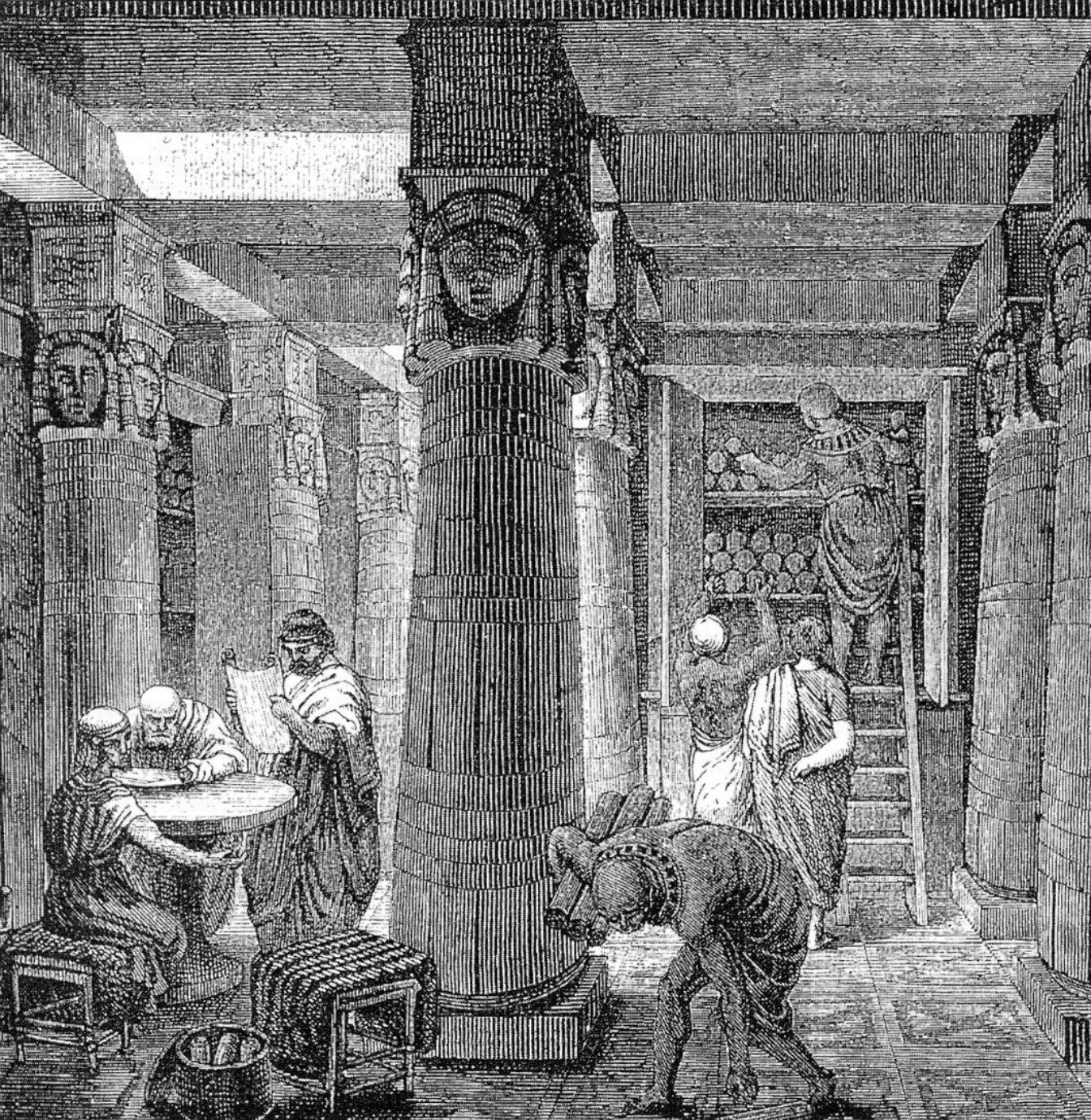
- tematikus múzeum
- területi múzeum
- megyei hatókörű városi múzeum
- országos szakmúzeum
- országos múzeum

Tulajdonos szerint

- magángyűjtemény
- közgyűjtemény

Közhasznúság (USA) – tevékenység a döntő

- (alapító oklevelük, felügyelő bizottságuk, adójogszabályok biztosítják)
- Magán alapítású de közhasznú alapítványok
- Sem a tulajdon sem a nyilvánosság mértéke nem meghatározó

Museion (gör.) múzsák szent helye -
eredeti értelmében lehetett
szentély, kis templom, szent liget,
vagy egyszerűen egy hely.

-A museion tudósokból álló
közösség volt, ellentétben a mai
múzeumokkal, könyvtár és egyben
kutatóbázis lehetett, melyhez
állatkert, botanikus kert, sőt
csillagvizsgáló is kapcsolódott.

-Ptolemaiosz Szótér(Kr.e. 305-285)

Cél: tudományos kutatás és a
szellemi örökség megőrzése

Az első főállású tudósok

Kunst und Wunderkammer

Cabinet de curieux, Cabinets of curiosities

Anyaguk csak részlegesen és következetlenül rendszerezett,
nyilvánosságuk erősen korlátozott

Az eredeti környezet érték

- Esterházy kincstár, Frakno
- Ferdinánd ambras-i kincstára
- Rudolf prágai kincstára
- Ágost drezdai kincstára

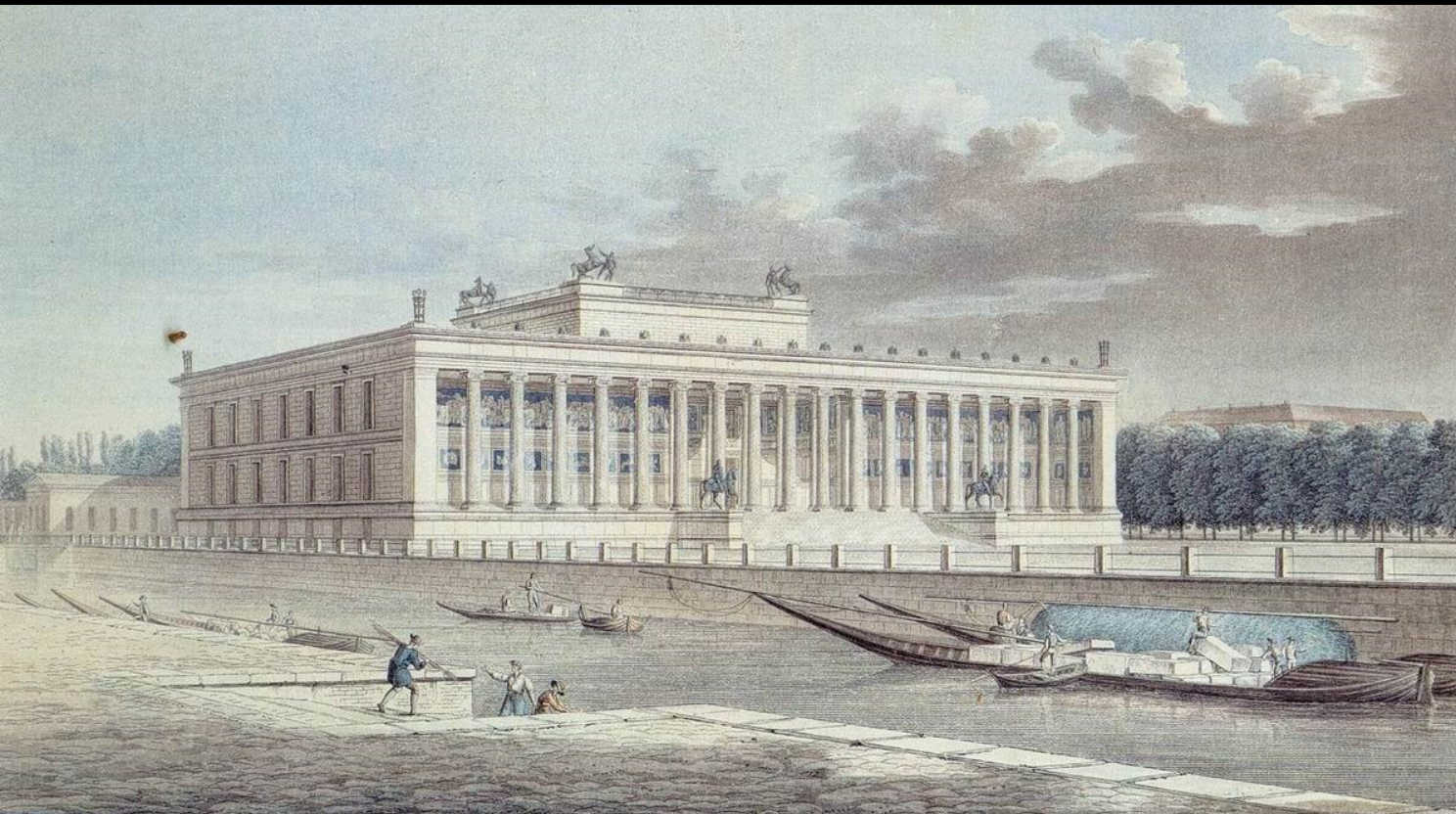
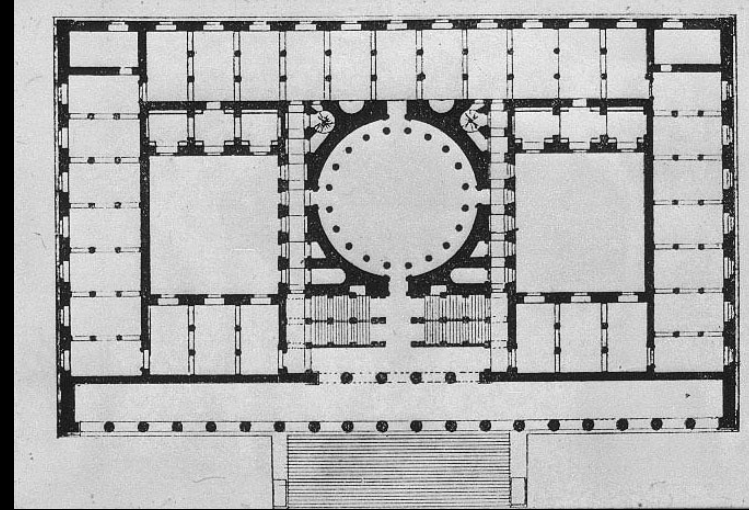
Esterházy kincstár, Frakno vára

Domenico Remps, Cabinet of Curiosities, 1690s

A modern (klasszikus) múzeum születése

- XVIII. sz.- európai találmány – intézményesült formává vált.
- A múzeumok a racionalizmusba vetett hiten alapultak, hogy az ember rendszerezni tudja az őt körülvevő és az őbelőle fakadó jelenségeket és tárgyakat, s ezzel mintegy uralja is világukat. (Az ember mint a teremtés koronája)
- A múzeum a felvilágosodás univerzális gondolkodásának egyik következménye: az enciklopédia projektjének tárgyi megfelelői
- A gyűjtési területek lehatárolása, az ezekbe történő besorolás és leírás racionális módszere által a világ jelenségei véges számú példányokkal leképezhetőnek vélték.(!)

Schinkel, Karl Friedrich, Altes Museum, Berlin, P1825-28, R1830

Polgárosodás és múzeum egymást kiegészítve jött létre

- szabadidő megjelenése: a művelődés és szórakozás tömeges polgári igénye
- A kultúra: elsajátítandó szellemi érték és kikapcsolódási forma (Bildung)
- Az ipari forradalom által kiszorított tárgyak mentsvára: mesterséges helyszín, dekontextualizálás
- A művészet és általában a kultúra polgári valláspótlékként (ma az aktív, felelős közösségi életé) szolgált: az ezt körülvevő rituálé helyszíne volt a múzeum. (A deszakralizált világban a művészet nyújt(hat) transzcendens jellegű élményt)
- A múzeum kulturális köztér (*public sphere*), a habermasi nyilvánosság kommunikatív tevékenységeinek kiemelt színhelye. (Jürgen Habermas *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása.*)

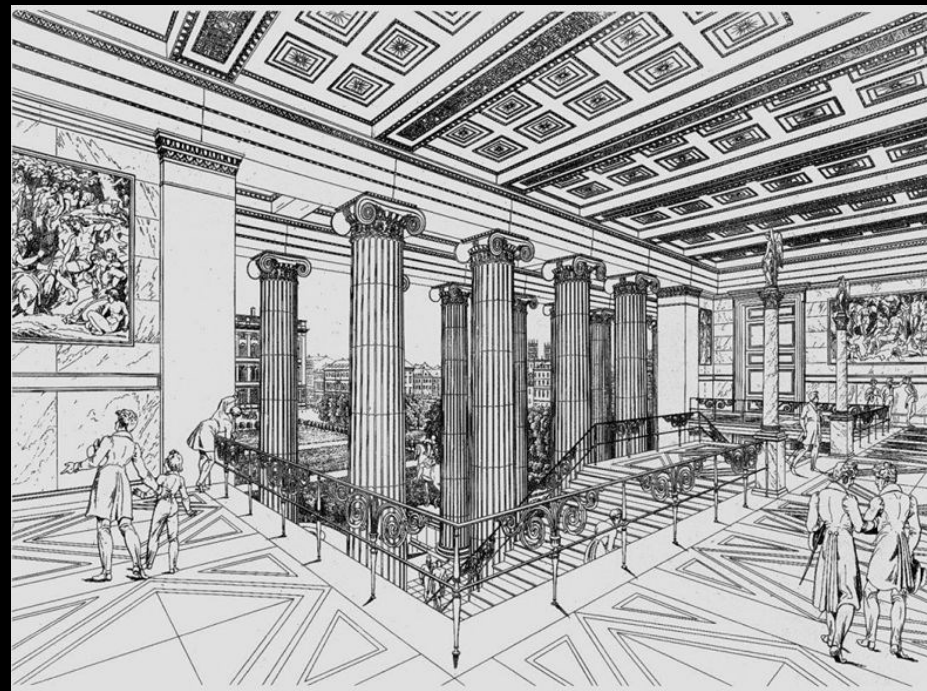
Mindenki számára látogatható, ezzel műveltséget biztosít a polgároknak is

Museuminsel (Múzeumsziget, Spree) III. Frigyes Vilmos *a művészetnek és tudományoknak szentelt szabad város, 1841*

Uralkodói kíváncsi: antik mintára, akropolisz-szerű

Rotunda > *Panteon*, *oszlopsor* > *stoa*, kétszárnyú lépcsőház, egyszerre van a külső és belső térben, díszlépcső, mely korábban csak főúri építészeti eszköztárába tartozott

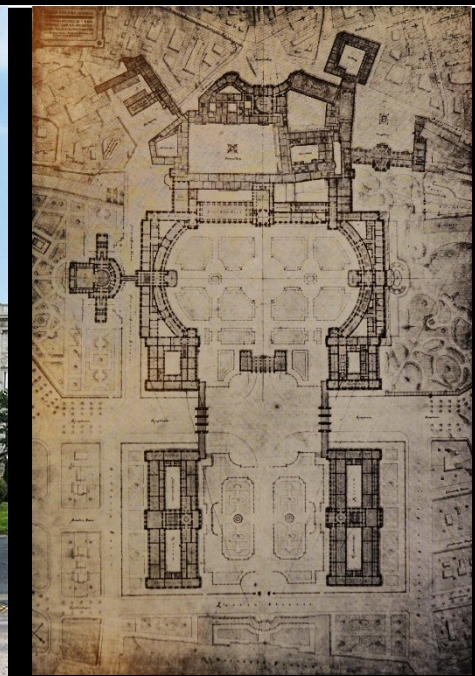
<https://www.museumsinsel-berlin.de/masterplan/projektion-zukunft/>

Schinkel, Karl Friedrich, Altes Museum, Berlin, P1825-28, R1830

<p>Natura és Naturhistorisches Museum (Bécs)(Természetráajz) Smithsonian Institution (Washington) A <i>historia</i> szó az ókorban nem a múlt feltárását jelentette, hanem általában a dolgok tanulmányozását</p>	<p>Ars különválasztása Kunsthistorisches Museum (Bécs) National Gallery (Washington)</p>
<p>Természeti tárgyak (ásványok, növények, fossziliák, stb..)</p>	<p>Civilizációs artefaktumok</p>
<p>Természeti tételkre alkalmazott pozitívista logika-----></p>	<p>stílusokba rendezés, kronológia</p>
	
<p>Iparművészet</p>	<p>Szép művészetek</p>
<p>Iparművészeti múzeum Museum für Angewandte Kunst (<i>applied arts, arts décoratifs</i>)</p>	<p>Szép művészeti múzeum</p>
<p>(praktikus technikai ízlésformáló intézmény)</p>	<p>(a műértés zarándokhelye)</p>

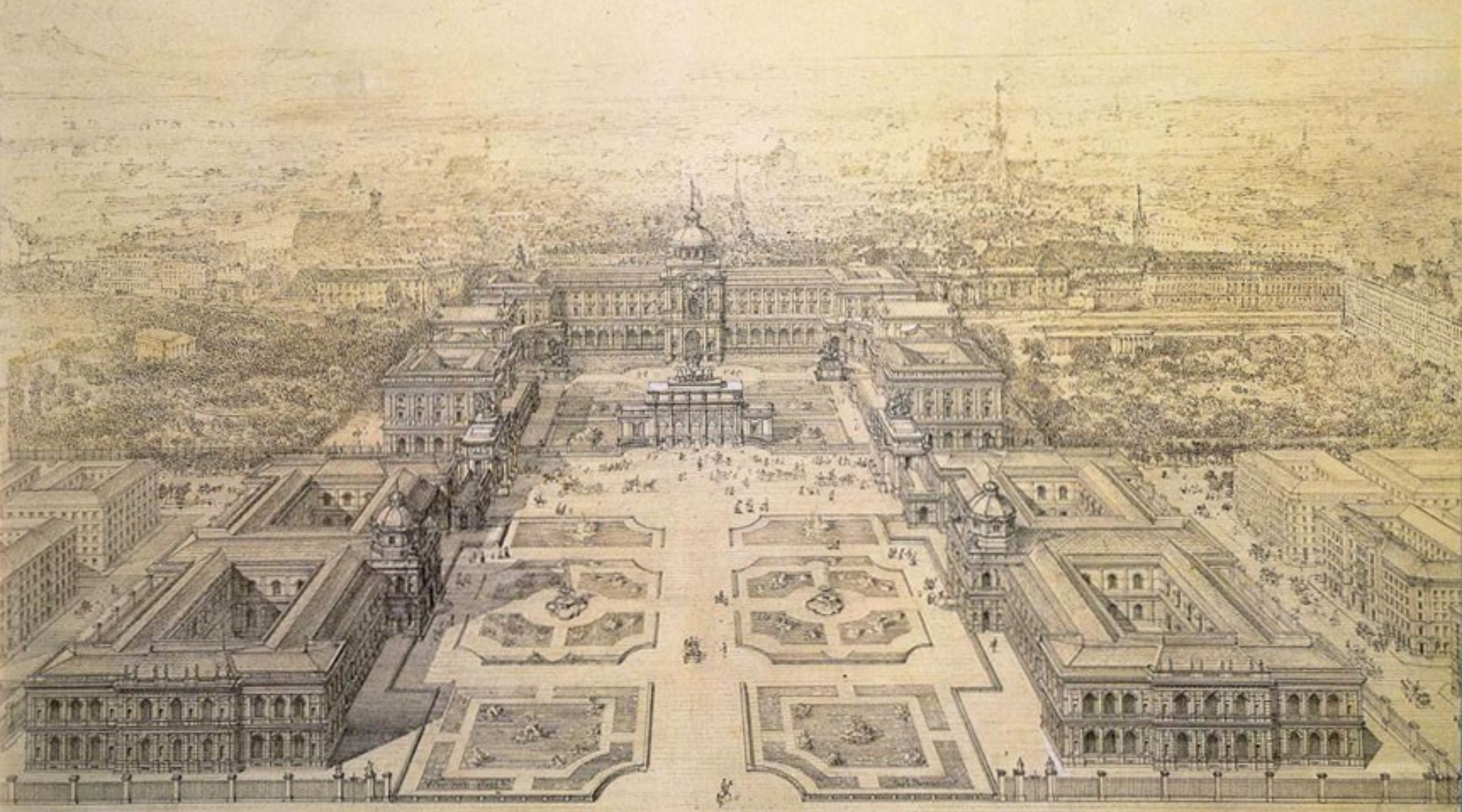
Semper, Gottfried, Naturhistorisches Museum, Kunsthistorisches Museum Kaiserforum, Bécs, 1871

Egységes kompozíció, színpadiasság, **császári dinasztia hatalmi reprezentációs eszköze**

Totális városemlekmű: az embertömeget fókuszpontoknak akarta alárendelni, rendezni és irányítani

A városlakó az emlékmű tartozéka „staffázs”, a modern, demokratikus városi életben jelentőséggel bíró kollektív szertartásokban.

A múzeum városi elemmé is változik, az előtte lévő tér a művészet és a természet csodáinak revelációjára várakozók gyülekezőhelye

Semper, Gottfried, Kaiserforum, Bécs, 1871

Nemzetállam, Kulturállam

A múzeum mint politikai eszköz, indoktrinációs tanítás helyszíne, modern állam irányítási mechanizmusa

-A múzeuma konzervatív művelődés a társadalmi konformizmus szilárd közvetítője, egyben a modern állam irányítási mechanizmusa is mely a látogatóit olyan viselkedésmintákra szoktatja, amelyek az állam civilizációs normáit tükrözik. (Michel Foucault)

-Bürokratikus hatalom és kontroll: üzenet maga a rendszerezés

(A természet és a civilizáció bizonyos leképezéseinek taxonómiailag rendezett „objektív” bemutatása)

-A közönség ilyen besorolásokban kezdte látni, azaz racionalizálta a világot, s ösztönösen elfogadta, hogy fölötte is van olyan instancia, amely őt is nyilvántartja, rendszerezi, akár fejlődését is előírja.(Ébli) (A művészet és a tudomány fejlődése történetileg előre halad)

-Svetlana Alpers: a múzeumot nem mint fizikai intézményt, hanem mint látásmódot definiálta: az intézmény által a látogatóra ruházott látásmódot azonosította a múzeumi hatással: esztetizál, banalizál, kommercializál

-A legtöbb múzeum magángyűjteményként jön létre, majd állami intézménnyé válik

-Nemzet és kultúra – országonként korszakonként tudományonként különböző politikai érdekek közvetítője

(Louvre, Párizs- *grandeur et gloire*, a polgári állam ideológiájának közvetítése)

(Nemzet és állam összekapcsolása, Nemzeti érzület kifejlesztése)

-Egyetemes és nemzeti szempontok ütközése (Lásd Szépművészeti Múzeum és a Nemzeti Galéria egyesítése kapcsán lezajlott vita)

(Nemzeti identitás ideológiája a tudományos autoritással felvértezett intézmény keretei közt)

Lásd Sorsok Háza Múzeum

I.M.Peï, Louvre, Párizs

Nouvel, Jean, Louvre Abu Dhabi, Abu Dhabi, Egyesült Arab Emírátságok, 2017

Hagyományos múzeum	Új muzeológia, antropologizált múzeum (Ébli)
Gyűjtés, megóvás, kiállítás:	Új szerepek, melyek a korábbiakhoz hasonló fontosságúak: a társadalmi közérdek szolgálata a szimbolikus reprezentáció értelmezése a különféle közösségekkel való intenzív kommunikáció Piaci logika, fogyasztói magatartás kulturális hedonizmus és a szellemi regiszterek keveredése (<i>pastiche</i>)
-a homogénnek tekintett gyűjtőkörök, tipologizálás, a jelenségek egymástól hermetikusan elzárt csoportjai -autentikus, szimbolikus jelentéssel bíró tárgyak -dekontextualizációs hatás (eredeti közeg > < bekerülési közeg)	Gyűjtési területek keveredése: közös nevező a vizuális látványosság -a jelen kultúrájának a múlttal való kapcsolatai - Eredeti kontextusok megőrzése, rekonstrukciója (Ökomúzeum)
Passzív: magányos befogadók izolált tömege	Aktív: a kiállítások által megszólított, a kulturális identitást megélt alkalmi csoportok, élmény játékosság, kikapcsolódás, társas együttlét
Változatlanság -időtlen öröklétbe helyezés, a kánon által szentesített, megkérdőjelezhetetlen bemutatás -elkülönülés	Változékonyság: -múlандóság, kortárs mindennapi helyi kultúra fenntartása, újraalkotása, interpretálása: mindig a jelen felől közelít interakció: a közönséggel és közösségekkel való együttműködés
klasszikus gyűjtési normák	feladatok megfogalmazása, témák felvetése

Performance by Nasam Aboud during the final presentation of the project Give us the Museum, 2018, Stedelijk Museum Amsterdam. Photograph: Maarten Nauw.

Magyományos múzeum

értékkánon: múzeumi érték, minőség
A jó művek kiválasztása (értékes és talmi) magaskultúra, ízlésdiktátum

- egyértékűség
- értékgondozás

Esszencializmus

Kultúra autonómiája (modern) elitkultúra
„kultúra” mint normatív érték kategória (Bildung)
Szeparált történeti, művészeti, néprajzi és más gyűjtemények

autentikus tárgyak szellemének ébren tartása, szimbolikus jelentésük felismerhetővé tétele
(tárgy-alapú múzeum)

koloniális gyakorlatra épülő, tiszta vonalvezetésű lineáris narratívású és egyértelmű térszerkezetű múzeumok

Új muzeológia, antropologizált múzeum (Ébli)

Plurális értékek közti párbeszéd: változó vélemények fóruma
A művészet szélső értékeinek keresése: minimum, határok feloldása, (vizuális kommunikáció)

- multivalencia (többértékűség)
- attraktív szórakoztatás

Institucionalizmus

holisztikus kultúra: gyűjtőfogalom (posztmodern) tömegkultúra
Mai kulturális és életviteli produktumokat mai szempontok alapján gyűjtsünk és dolgozzunk fel. (Ébli)

Emberközpontúság: A múzeum fő témája az ember és a környezetének tárgyai között meghúzódó, igen összetett viszony. Megélt gondolat személyes tapasztalat és tudás egysége: autentikus lét.
(élmény-alapú múzeum)

Építészeti látványosság, kommercialitás,
Ugyanakkor lokális, kooperációra, kulturális emancipációs normákra épülő: „contact zone” (James Clifford, Louise Pratt)

curator's choice: a kurátor alkotó, a kiállítás megismételhetetlen alkalom, teatralitás, színrevitel megrendezettség, vállaltan szubjektív, ám nem önkényes szempontok. A kiállítás lesz maga az esemény – a művek csak eszközök.

Wes Anderson, Juman Malouf, A Spitzmaus Mummy in a Coffin and other Treasures, Kunsthistorisches Musum Bécs, 2018.11.06.–2019.04.28.

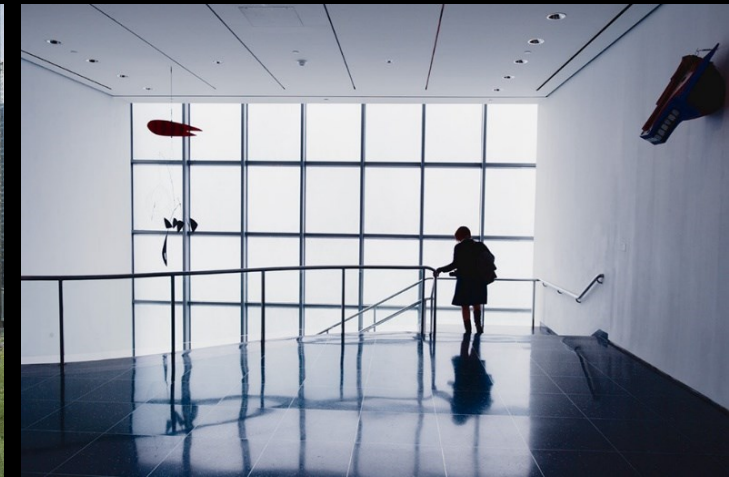
curator's choice

A kurátor alkotó, a múzeum olyan kulturális szórakoztató helyszín lett, ahová az esemény miatt jön a látogató

(183) Herzog & de Meuron: Archeology of the Mind (Az elme archeológiája)
CCA, Canadian Centre for Architecture, Montréal, kiállítás (2002.10.23.-2003.04.06)

White cube. Brian O'Doherty: *Inside the White Cube*
Clement Greenberg: *High modernist*
modernista művészet autonómiaigénye:
elzártság, funkcionalista jelleg, a történeti építészeti
motívumok, s különösen bármilyen díszítés elhagyása, a
terek szikár, geometrikus tagolása, fehérre festett falak

Műtárgy és múzeum viszonya

-Quatremère de Quincey : Róma az ideális múzeum, az emlékek *in situ* láthatóak.

-Philip Fisher: a naiv és szentimentális (mű)tárgyak:

naiv: múzeum *rekontextualizáló* szerepe által válik műtárggyá

szentimentális: kezdetektől fogva inkább mint a közegéből kiemelt „műalkotást” tételezi

(művészet a múzeumoknak)

Louvre, Párizs

Liebesskind Daniel, Frederic C. Hamilton Building, Denver Art Museum, 2006

Globális múzeumi hálózatok

Guggenheim

Solomon R. Guggenheim Museum, New York, Peggy Guggenheim Collection, Venence, Guggenheim Bilbao, Bilbao
(Ermitázs és az Albertina)

Egy gyűjtemény (kiállítás) több múzeum

Louvre

Kortárs művészet és a múzeum viszonya

Művészet mediatizálódása - nem szükséges hozzá valóságos tér
művészet és a szélesen értelmezett vizuális kommunikáció közötti határ elmosódása

Neoavangarde intézményi kritikája 60-as évektől

Minimal (Judd), Fluxus, Performance

